

УДК 070.431:004.7«364»

Тонкіх Ірина

кандидатка філологічних наук,
доцентка, доцента кафедри
журналістики
Національного університету
«Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ НОВИН У ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛАХ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Загальноприйняті професійні стандарти та морально-етичні норми журналістської діяльності, задокументовані у міжнародних та українських кодексах, під час війни зазнають суттєвих змін. Завдання, які зазвичай визначають як першочергові для журналістів, сьогодні поступаються місцем іншим пріоритетам, обумовленим новими реаліями життя у воєнний час. Насамперед це стосується інформаційних жанрів, зокрема новин, на підготовку і перевірку яких, як правило, в умовах майже щохвилинного оновлення інформації, бракує часу. Тому особливої актуальності на сьогодні набуває дослідження особливостей поширення новин на різних кросмедійних платформах, зокрема у телеграм-каналах.

Мета дослідження – визначити особливості трансформацій професійних стандартів та морально-етичних норм журналістської діяльності під час поширення новин у публічних телеграм-каналах в умовах воєнного часу.

Різні аспекти журналістської етики вже давно перебувають у центрі уваги науковців та детально охарактеризовані в роботах О. Кузнецової, В. Лизанчука, Т. Приступенко, В. Сердюка, Я. Ширченко та ін. Проте на сьогодні постає нагальна потреба перегляду професійно-етичних стандартів журналістської діяльності та адаптації

їх до вимог воєнного часу та до правил формування контенту різних інтернет-ресурсів.

Якщо нещодавно головними джерелами новин для більшості людей були телебачення та преса, то сьогодні моноплатформні медіа поступаються місцем мультиплатформним, які функціонують у діджитал-просторі. Це інтернет-видання, публічні сторінки у соціальних мережах та інформаційні канали у месенджерах «Вайбер» та «Телеграм».

Зважаючи на те, як збільшилася кількість підписників інформаційних телеграм-каналів під час війни, можна зробити висновок про те, що для багатьох саме цей ресурс став головним джерелом новин останнім часом. Багато людей сприймають телеграм-канали як альтернативу традиційним ЗМІ, і рівень довіри до них набагато більший, ніж до телебачення або інтернет-видань. Відповідно, на авторів публічних телеграм-каналів покладається і більша відповідальність, чого самі вони часто не враховують.

Телеграм-канали перетворилися із засобу обміну особистими повідомленнями на засіб масової інформації та комунікації, який відзначається надзвичайною оперативністю – у месенджерах новини розповсюджуються у режимі реального часу, а завдяки графічному та звуковому маркуванню нових повідомлень користувачі одразу їх помічають.

Оперативне повідомлення суспільно значущої інформації масовій аудиторії завжди було пріоритетним завданням журналістики, проте під час війни воно зазнало суттєвих трансформацій. Принципи достовірності й оперативності сьогодні поступаються місцем більш важливому завданню – нерозголошенню військової таємниці. Адже ті журналісти, які намагалися якомога швидше повідомити своїм підписникам у телеграм-каналах новини про обстріли та їх наслідки, а

також додавали до своїх постів фото- й відеопідтвердження, часто перетворювалися на посібників ворога.

Поширення новин у режимі реального часу і «змагання» авторів телеграм-каналів за право першими повідомити важливу інформацію призводить до того, що на перевірку відомостей часу не залишається. У телеграмі контент часто поширюється вірусним способом: автори копіюють публікації з інших ресурсів без їх перевірки на достовірність. Це призводить до численних порушень етичних норм: поширення плагіату, дезінформації, фейків. На жаль, після того, як це стає відомим, не всі автори вважають за потрібне визнавати помилки та публікувати спростування.

Серйозною проблемою на сьогодні є анонімність телеграм-каналів. Засновників цих ресурсів важко ідентифікувати через те, що не всі вони проходять процедуру офіційної верифікації своїх ресурсів. Автори можуть самостійно обирати розділ публікацій, і багато з них обирають «Новини і ЗМІ», навіть якщо не мають на це об'єктивних підстав. Тому читачі часто не знають, чи дійсно автор є журналістом і яку саме мету він перед собою ставить.

Часто новинні телеграм-канали засновують блогери або пересічні користувачі, не знайомі зі стандартами журналістської діяльності. Вони мають на меті збільшити кількість підписників за рахунок створення штучних сенсацій і дбають насамперед про власну популярність. При цьому порушуються принципи об'єктивності та відокремлення фактів від коментарів під час повідомлення новин, що призводить до спотворення реальної картини світу.

Підписників часто вводять в оману, оскільки замаскований під новинний ресурс телеграм-канал насправді використовують як інструмент інформаційної війни, з метою поширення пропагандистських матеріалів та фейків. Так, наприклад, нещодавно

українська влада закликала громадян не довіряти інформації телеграм-каналів «Легитимный», «Женщина с косой», «Резидент», «Наблюдатель», «MediaPost», «Картель» тощо. Вони позиціонували себе як незалежні джерела, проте виявилось, що їх координують російські спецслужби.

Отже, з-поміж усіх етичних принципів журналістської діяльності домінантними під час війни мають бути принципи соціальної відповідальності та громадянськості. Автори телеграм-каналів можуть ставати лідерами думок та здійснювати помітний вплив на формування громадської думки, а тому повинні покладати на себе зобов'язання дотримуватись морально-етичних норм та стандартів якісної журналістики. У воєнний час від цього залежить не лише ефективність журналістської діяльності, а й життя та безпека народу всієї держави.